

گردشگری ناشناخته‌های منحصر به فرد طبیعی ایران (مطالعه موردی: کلوت شهداد)

مهری اذانی

استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

اسماء میجانی^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی توریسم دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۱/۰۳/۲۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۰۱/۱۷

چکیده

یکی از توانایی‌ها و تنوع‌های بسیار ارزشمند ایران، کلوت شهداد معروف به شهر افسانه‌ای دشت لوت می‌باشد. برنامه‌ریزی دقیق و صحیح گردشگری و کویرنوردی کلوت شهداد می‌تواند در شناسایی توانمندی‌های طبیعی و گردشگری ایران نقش تعیین‌کننده داشته باشد. هدف این پژوهش، بررسی گردشگری ناشناخته‌های منحصر به فرد مورد کلوت شهداد و تأثیرپذیری آن از برنامه‌ریزی تجاری گردشگری مادر شهر کرمان می‌باشد. روش این پژوهش، بر اساس هدف کاربردی و بر اساس ماهیت توصیفی و تحلیلی می‌باشد و جمع‌آوری داده‌ها بر اساس مطالعات اسنادی، کتابخانه‌ای صورت گرفت. نتایج با استفاده از مدل تئوری تأثیر متقابل (I.T)، مدل نقطه جدائی (B.P) و مدل ارزیابی (SOWT) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. بر اساس مدل (I.T) نشان داده شد که شهر شهداد تحت تأثیر روابط اقتصادی گردشگری شهر کرمان می‌باشد و در برنامه‌ریزی گردشگری از مادر شهر کرمان تبعیت کند. همچنین بر پایه مدل (B.P) تجارت شهر شهداد در زمینه‌های صنایع دستی و تبدیل توان‌های بالقوه و بالفعل تا شعاع نفوذی کم (۱۱ کیلومتر) و در فاصله بیشتر (۷۵ کیلومتر) تحت تأثیر برنامه ریزی شهر کرمان می‌باشد. بنابراین شهر شهداد نمی‌تواند مستقلاً در خصوص برنامه‌ریزی‌های گردشگری کویری خویش صاحب نظر باشد و بالطبع باید بخشی از بودجه‌های استان کرمان به برنامه گردشگری کویری کلوت شهداد تعلق گیرد. در مدل ارزیابی (SWOT) نقاط قوت‌ها و ضعف‌ها، تهدیدها و فرصت‌های تأثیرگذار این جاذبه در برنامه‌ریزی مورد بررسی قرار گرفت. برای کاهش نقاط ضعف و افزایش قوت‌ها در جهت افزایش گردشگری به این منطقه استراتژی‌ها و راهکارهایی ارائه شده که بتواند در معرفی جاذبه‌های منحصر به فرد کویر شهداد تأثیرگذار باشد.

کلید واژه‌ها: طبیعت گردی، مدل تئوری تأثیر متقابل (I.T)، مدل نقطه جدائی (B.P).

مقدمه

اکوتوریسم یا طبیعت‌گردی گرایش نسبتاً تازه‌ای در صنعت گردشگری است (اکبری، قرخلو، ۱۳۸۹، ص ۴۰). که به عنوان یکی از زیر مجموعه‌های گردشگری از رشد چشمگیری برخوردار بوده است. یکی از شاخه‌های گردشگری، گردشگری طبیعی است که موجب رونق اقتصادی، کار آفرینی، درآمدزایی، کمک به حفاظت از محیط طبیعی، بهبود شاخص‌های زندگی جوامع میزبان و توزیع بهینه و درآمد در کشورهای توسعه یافته و غیره... می‌باشد (Higham, 2007, p159). سازمان جهانی گردشگری پیش بینی نموده است در سال ۲۰۲۰ بالغ بر ۵۰٪ از گردشگران را اکوتوریست‌ها تشکیل خواهند داد (سجادیان، ۱۳۸۸، ص ۴۹). محیط طبیعی، معیشت و شیوه‌های زیست محیطی و سستی، چشم‌اندازها و مناظر زیبای طبیعت، هدف‌های اصلی و جاذبه‌های گردشگرپذیر این نوع از گردشگری هستند. یکی از این جاذبه‌های گردشگرپذیر و طبیعت‌گردی، گردشگری کویری ایران که حاوی بسیاری از ویژگی‌های منحصر به فرد است که ضمن توجه به نیازهای زیباشناختی با ظرفیت‌های طبیعی و اکولوژیک بستر خود منطبق است (اسدی پور، ۱۳۸۴، ص ۲). بنابراین تزئینات جاذبه‌های کویری علی‌رغم زیبایی و شگفتی از شادی فوق‌العاده‌ای برخوردار هستند (علیزاده گوهری، ۱۳۸۴، ص ۵). زیرا که آدمی همواره برای پاسخ‌گویی به نیازهای خود در اندیشه‌ی ایجاد فضا و طبیعتی است که در آن آرامش و امنیت را با تمام وجود درک نماید (جمشیدی، هدایتی، ۱۳۸۴، ص ۲). این فضا و طبیعت می‌تواند در دل کویر و جاذبه‌های آن باشد. با توجه به اینکه وسعت زیادی از قلمرو ایران را مناطق خشک و کویری تشکیل می‌دهد می‌توان با بررسی و شناخت قابلیت‌ها و پتانسیل‌های این مناطق و جاذبه‌های گردشگری و جهانگردی طبیعی و مصنوعی که در این نواحی وجود دارد نسبت به صنعت اکوتوریسم که در سنوات اخیر جایگاه با ارزشی در اقتصاد برخی کشورها پیدا کرده است همت گماشت. یکی از این جاذبه‌های گردشگری و طبیعی در نواحی بکر و دور دست کویری ایران کلوت شهداد یا شهر افسانه‌ای دشت لوت است که واقع در استان کرمان در شهرستان شهداد می‌باشد. این جاذبه‌ی کویری زیبا به علت فرسایش آبی و بادی منطقه در ردیف شگفت‌انگیزترین عارضه بیابانی و کویری جهان معرفی شده است. بیان مسئله این پژوهش سؤالاتی همچون آیا شهر افسانه‌ای با داشتن زیبایی و شگفتی توانسته در زمینه طبیعت‌گردی در کویر گردشگری گردشگران بی‌شماری را در اقصاء نقاط ایران و جهان به خود جلب کند و آیا کلوت شهداد با قابلیت‌های ویژه و منحصر به فرد خود نقش مؤثری در سود بخشی افراد محلی داشته است. و سؤال‌های دیگر ذهن محققین را بر آن داشت تا با بیان این مسائل به این موضوع پرداخته و پژوهش خویش را در قالب این مقاله عرضه نمایند.

- در زمینه‌ی پیشینه این پژوهش مطالعاتی بصورت مستقیم صورت نگرفته اما پژوهش‌هایی و مقالاتی در زمینه گردشگری بیابانی به طور غیرمستقیم توسط نگارندگان زیر مورد بررسی قرار گرفته است.

الف- پایان نامه‌ها

اسماعیلی، الهام، بررسی گردشگری طبیعی (مورد: کویر مرنجاب)، ۱۳۸۹، به راهنمایی اذانی، مهری، دانشگاه شیخ بهائی.

طهماسبی، مریم، گردشگری طبیعی در ایران (مورد: کلوت شهر عجایب در دل کویر)، ۱۳۸۹، به راهنمایی اذانی، مهری، دانشگاه شیخ بهائی.

بیگی، حمیده، ژئوتوریسم، تالاب گاوخونی، ۱۳۸۷، به راهنمایی غیور، حسنعلی، اذانی، مهری، دانشگاه آزاد اسلامی نجف آباد.

ب- مقالات

کردوانی، پرویز (جاذبه‌های گردشگری بیابان‌ها و کویرهای ایران)، مجله کیهان، فرهنگی، شماره (۲۲۱). خسروی خرد، سام، ۱۳۸۴، میراث طبیعی ایران، تهران.

اصفهان‌ی، مینو، (تاریخ بیابان، مجله رشد جغرافیا)، (شماره ۳۶)، انتشارات وزارت آموزش و پرورش.

محمودی، فرج ا... (بیابان و ویژگی‌های آن)، مجله رشد جغرافیا (شماره ۳۶). انتشارات وزارت آموزش و پرورش.

مجموعه مقالات همایش علمی و منطقه‌ای معماری کویر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان فروردین ۱۳۸۵.

آذر نیوند، حسین، نصری، مسعود، نجفی، علی، (اکوتوریسم و جاذبه‌های طبیعی در جلب گردشگران در مناطق کویری)، سال ۱۳۸۴، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان.

باستانی ا... آبادی، پری ناز، (پردیس‌های ایرانی، فردوس‌های کویر)، زمستان ۱۳۸۴، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان.

اسدی پور، علی (الگوهای پایداری در معماری کویری ایران)، ۱۳۸۴، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان

تقوائی، حسن (پایداری منظر و بوم در مناطق گرم و خشک و کویری ایران)، بهار ۱۳۸۵، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان.

گردشگری فعالیتی است که خارج از محل سکونت و کار انجام می‌شود (موحد، ۱۳۸۶، ص ۱۲). در فرهنگ لغات فارسی گردشگری را چنین تعریف کرده‌اند: در اقطار عالم سفر کردن مسافرت برای تفریح و سرگرمی و سفری که در آن مسافر به مقصدی می‌رود و سپس به محل سکونت خود برمی‌گردد (الوانی، و دهدشتی، ۱۳۷۳، ص ۱۸).

جدیدترین، بهترین و کامل‌ترین تعریف توسط مارت‌هانی (۱۹۹۹) ارائه شد: اکوتوریسم، سفر به مناطق حساس، بکر، سالم و معمولاً حفاظت شده می‌باشد. اکوتوریسم برای گردشگر، یک سفر آموزنده می‌باشد، که درآمد آن صرف حفاظت محل شده و مستقیماً در رشد و توسعه اقتصادی و تقویت سیاسی جوامع محلی تأثیر گذاشته و موجب تکریم فرهنگ‌های گوناگون و حقوق بشر می‌گردد (رنجبر، ۱۳۸۸، ص ۵). سفر مسئولانه به مناطق طبیعی به منظور حفظ محیط زیست و بهبود اوضاع اقتصادی جوامع محلی (IUCN، ۱۹۹۹).

-کویر، شامل سرزمین همواری که پوشش سطحی آن پف کرده و رنگ و تشکل و برآمدهائی در ارتباط با جنس و سن خاک و مقدار املاح موجود آن دارد و کویر عارضه‌ای مخصوص برای نواحی خشک می‌باشد که معمولاً در پست‌ترین نقطه، منطقه بوجود می‌آید (منتظری، ۱۳۸۴، ص ۵۵). در لغت نامه دهخدا کویرهای ایران، دریا‌های خشک شده‌ای که به تدریج آب آن‌ها تبخیر شده و اراضی بی حاصلی را تشکیل داده‌اند، تعریف شده است (جعفری، ۱۳۸۴، ص ۱). دو واژه کویر و بیابان که در اصطلاح عمومی اغلب مترادف یکدیگر بکار می‌برند. از دیدگاه علمی کاملاً متفاوت می‌باشند. کویر شکلی از بیابان است که قدرت استقرار پوشش گیاهی (تولید بیولوژیک) خود را از دست داده باشد. به عبارت دیگر هیچ گونه آثاری از حیات و رویش در آن مشاهده نشود. در برخی منابع کویر اغلب به اراضی شور و نمکی فاقد پوشش گیاهی هم به کار رفته است. کویر یا (پلایا) در واقع سیر قهقرانی بیابان کم در اثر تجمع

سیلاب‌ها، تبخیر فوق‌العاده زیاد سطحی و بر جای ماندن املاح قلیائی که نهایتاً بصورت زمین‌های دارای پوشش سفید نمکی، نمایان می‌شود (بتولی، ۱۳۸۷، ص ۲).

کویر لوت

کویر لوت با وسعتی حدود ۵۴ هزار کیلومتر مربع در جنوب شرقی ایران و در شمال شرقی کرمان و بین استان‌های خراسان جنوبی، سیستان بلوچستان و کرمان می‌باشد. شکل آن تقریباً بیضی شکل و با امتداد شمالی و جنوبی می‌باشد. کویر لوت را رسوبات دوران چهارم با ضخامت ۱۵۰ تا ۲۰۰ متر می‌پوشاند. دشت‌های ریگی، تپه‌های ماسه‌ای و کلوته‌ها جزء مهمترین سطح ژئورموفولوژیکی دشت لوت هستند (هادی پور، ۱۳۸۶، ص ۱) و همچنین می‌توان به دیگر اشکال و مناظر کویر لوت از جمله مرتفع‌ترین هرم‌های ماسه‌ای دنیا، ۴۰ مخروط آتشفشان خاموش کواترنر در سطح دشت لوت، پهنه‌های وسیع ماسه و ریگ با طیف رنگی قهوه‌ای روشن تا خاکستری و سیاه نظیر (گذار باروت)، دشت‌هایی از گدازه‌های بازالتی چاله چاله نظیر (گندم بریان)، پهنه‌های شنی موج، بزرگترین نیکاهای جهان پوشیده از گیاه که به گلدان بیابان معروف است و برخان، سیف، یاردانگ و دشت ریگی یا ریگزارها... از اشاره نمود (www.iran.ir) (ضمائم: شکل شماره (۱)).

ویژگی پیکرشناسی دشت لوت

دشت لوت را نه تنها از نظر شکل ظاهر بلکه از لحاظ موفوتکنو تکنیک نیز به سهولت می‌توان به سه بخش شمالی، مرکزی و جنوبی تقسیم کرد. زیرا بخش شمالی آن یک منطقه عارضه‌دار و پوشیده از سنگ‌های آتشفشانی است در صورتی که بخش جنوبی یک حوضه در حال فرونشینی می‌باشد (علائی طالقانی، ۱۳۸۱، ص ۳۰۷).

- **لوت شمالی:** این بخش از لوت با کویرهای شمالی چاله لوت (تقریباً مدار نای بد) شروع شده و به سمت جنوب تا بریدگی‌های نامنظم لبه دشت مشرف به حوضه‌ی انتهائی رود شور بیرجند در مغرب و چاله ده سلم در مشرق (حدود مدار ۳۱ درجه شمالی) گسترش می‌یابد (محمودی، ۱۳۷۸، ص ۲۴-۲۳). چهره اصلی پیکرشناسی لوت شمالی بصورت دشت مرتفع ریگی و شنی است (سمان، ۱۳۸۴، برگرفته از طالقانی، ۳۰۸، ص ۱۳۸۱) (ضمائم: شکل شماره (۲)).

- **لوت مرکزی:** شگفت‌انگیزترین قسمت دشت لوت است. در قسمت‌های شرقی لوت مرکزی تپه‌ها و توده‌های عظیم و بهم پیوسته ماسه‌ای قرار گرفته و سطح قابل توجهی از لوت را به عرض متوسط ۵۲ کیلومتر و طول متوسط ۱۶۲ کیلومتر در لوت پوشانده است. بخشی از ناهمواری‌های لوت مرکزی دارای پوشش گیاهی بوده و بخش غربی آن فاقد پوشش گیاهی است (ویکی پدیا) (ضمائم: شکل شماره (۲)).

- **لوت جنوبی:** لوت جنوبی وسیع‌ترین و پست‌ترین و مشخص‌ترین واحد جغرافیایی و دشت لوت است (محمودی، ۱۳۵۷، ص ۳). وسعت آن حدود ۳۰/۰۰۰ کیلومتر مربع برآورده شده است. بخش جنوبی به لوت زنگی احمد معروف است (ضمائم: شکل شماره (۲)).

ویژگی‌های جغرافیایی کلوت‌ها، شهر افسانه‌ای دشت لوت در شهداد

بهترین و جالب‌ترین کلوت‌ها در دنیا در دشت لوت (۱۰۰ کیلومتری شرق کرمان) وجود دارد که از لحاظ شکل ناهمواری شامل تپه‌ها و رشته‌های مستقل و موازی و راهروهای بینابین آن‌ها می‌گردد.

کلوت‌ها از ۴۰ کیلومتری شمال شهر آغاز، از ۲۵ کیلومتری شرق شهداد عبور و با طولی در حدود ۱۷۵ کیلومتر تا جنوب غرب چاله شورگر ادامه می‌یابند (ضمائم: شکل شماره (۳)).

عرض کلوت‌ها به طور متوسط حدود ۷۰ کیلومتر است (جهانشاهی، ۱۳۸۹، ص ۲۰۱). ۱۵۰ کیلومتر طول و ارتفاع نسبی آن ۲۰۰-۵۰۰ متر گزارش شده است (بروکس، ۱۹۸۲، ص ۲۱۶). محمودی (۱۳۵۶) نیز حداکثر ارتفاع این تپه را ۸۰ متر می‌داند. در بخشی از کلوت‌ها منظره‌ی عمومی این تپه‌ها و راهروهای طویل و موازی شبیه بناها و کاخ‌های ویران شده و مخروبه‌ای است که به دلیل شباهت‌شان به یک شهر ویرانه، در اصطلاح محلی «شهر تخیلی لوت» گفته می‌شود (فیشر، ۱۹۶۸، صص ۱۳۲-۱۳۳). در بررسی گردشگری طبیعی پدیده‌ها تأکید بر خصوصیات ذهنی و عینی جاذبه‌ها بطور اعم و جاذبه‌های شگفت‌انگیز کلوت شهداد به طور اخص توجه به سه نکته حائز اهمیت است می‌داند:

* علامت مشخص: ویژگی منحصر به فرد و محسوس یک منطقه را توصیف می‌نماید. هر منطقه یا مکان به یک نام ویژه و معمولاً در ارتباط با مناطق کوچکتر شناخته می‌شود. این روش متداولترین مطالعه جاذبه‌ها در صنعت گردشگری است.

* ساختار تشکیلاتی: در این مورد جاذبه‌ها موضوع اصلی نبوده و بیشتر برماهیت مکانی، ظرفیتی، و زمانی آن‌ها تأکید می‌گردد. این سلسله مراتب براندازه و وسعت منطقه‌ای که توسط جاذبه اشغال می‌شود، مبتنی می‌باشد.

* ذهنیت یا ادراک: مکانی که احساس گردشگر بودن را در شخص تقویت می‌کند. جاذبه‌ها مکان‌هایی هستند که احساسات گردشگر را بر می‌انگیزانند (دیوید، ۱۳۸۵، ص ۲۵). (ضمائم: شکل شماره (۳)).

تشکیل کلوت عارضه بیابانی زیبا و شگفت‌انگیز

این پدیده در حاشیه‌ی چاله‌های داخلی فلات ایران و در مرکز یا حوضه‌ی‌های انتهایی آن‌ها بوجود می‌آیند. چرا که بسیاری از حوضه‌های مذکور کولاب‌ها و یا دریاچه‌هایی را در پست‌ترین نقطه خود تشکیل داده‌اند. در مرکز این قسمت‌ها گل نرم متراکم و فشرده که حاصل رس‌ها و سلیت‌های حمل شده توسط آب و باد در خشکی اخیر هستند ته نشین شده است (فیشر، ۱۹۶۸، ص ۱۳۲). در این سطوح پوشش گیاهی بوته‌ای بصورت پراکنده می‌روید. و در حد فاصل آن‌ها زمین برهنه است. از این رو فرسایش کاوشی باد در قسمت‌های فاقد گیاه به تدریج شیارهایی در امتداد جهت وزش ایجاد می‌نماید و محل بوته‌ها بصورت پشته‌های برجسته باقی می‌ماند. که در ترکستان و در اصطلاح جهانی به آن «پاردانگ» و در ایران «کلوت» می‌گویند (زمردیان، ۱۳۸۱، ص ۱۴۴). نمونه‌های بسیاری از این لندفرم‌ها را می‌توان در بخش انتهایی رود شور بیرجند (درلوت)، شرق فهرج، در شهداد و در سیستان مشاهده نمود (محمودی، ۱۳۵۶، ص ۷۵).

نمونه وسیع‌ترین و حجیم‌ترین این پدیده معروف به «کلوت» است، که واژه بلوچی بوده اصطلاح ویژه این تپه‌هاست. علت تشکیل کلوت‌ها را تقریباً همه محققین محصول مشترک فرسایش آبی و بادی می‌دانند (معتد،

۱۳۵۳، محمودی، ۱۳۶۸). این اشکال بطور کلی در رسوب‌های تخریبی همراه با ترکیبات گچ و نمک نئوزن ایجاد شده‌اند.

نقش باد با دخالت آب در تشکیل کلوت‌ها چنان روشن است که هیچ عامل دیگری بعنوان فرآیند اصلی در پیدایش آن متصور نیست. به دلیل وجود بارش‌های بیشتر در دوره‌های گذشته، تشکیل کلوت‌ها را مربوط به همان دوره‌های گذشته در کوتاه‌تر می‌دانند. از این رو جزء اشکال موروثی می‌شناسند. اما ابعاد کلوت‌ها بویژه نظم آن‌ها چنان عظیم و چشمگیر است که به نظر نمی‌رسد تنها فرسایش آبی-بادی به تنهایی توان ایجاد آن را داشته است. چنانکه بعضی از محققین نیز نقش زمین ساخت در تشکیل کلوت‌ها را از نظر دور نمی‌دارند (قبادی، ۱۳۶۸). مسیر درزهای زمین ساختی با مسیر بادهای ۱۲۰ روزه سیستان انطباق داشته است (محمودی، ۱۳۵۰). به گفته بروکس (۱۹۸۲، ص ۲۱۶) احتمال می‌رود اجتماع یاردانگ-کلوت یک پدیده ناشی از تخلیه بادی به جای مانده از پلیستوسن باشد که با تداوم اعمال بادی کنونی تازه مانده است.

مواد و روش

هدف از این پژوهش، بررسی گردشگری ناشناخته‌های منحصربفرد طبیعی ایران، مورد کلوت شهداد و تأثیرپذیری آن از برنامه‌ریزی تجاری گردشگری مادر شهر کرمان می‌باشد. روش این پژوهش، بر اساس هدف کاربردی و بر اساس ماهیت، توصیفی و تحلیلی می‌باشد و جمع‌آوری داده‌ها بر اساس مطالعات اسنادی، کتابخانه‌ای صورت گرفت. اطلاعات لازم از استانداری کرمان و اداره راه و ترابری استان کرمان جمع‌آوری شده است. نتایج با استفاده از مدل تئوری تأثیر متقابل (I.T) و مدل نقطه جدائی (B.P) و مدل ارزیابی (SOWT) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

الف- مدل تئوری تأثیر متقابل (I.T):

ساختار کلی مدل $I = \frac{P_1 P_2}{d}$ می‌باشد که بر اساس آن، I : تأثیر متقابل، P_1 : جمعیت شهر اول P_2 : جمعیت شهر دوم و d : فاصله بین دو مرکز می‌باشد که در این ارتباط جمعیت و فاصله دو کانون شهری نزدیک به منطقه کویری شهداد

(کرمان با جمعیت ۶۷۷۶۴۱، فاصله ۸۷ کیلومتر و ماهان با جمعیت ۳۰۸۱۱، فاصله ۷۸ کیلومتر) در نظر گرفته شده است.

ب- مدل نقطه جدائی (B.P):

$$B.P.D_2 = d_{p_1 p_2} - B.P.D_1 \quad \text{و} \quad B.P.D_1 = \frac{d}{1 + \sqrt{\frac{PL}{P_1 P_2}}}$$

ساختار کلی مدل :

B.P.D فاصله نقطه جدائی بین دو شهر D : فاصله بین دو شهر و PL : جمعیت شهر بزرگتر و P_2 : جمعیت شهر کوچکتر می‌باشد. که با توجه به فرمول بالا محاسبات صورت گرفته به قرار زیر است.

ج- مدل SWOT: تجزیه و تحلیل SWOT اصطلاحی است که برای شناسایی نقاط قوت و ضعف داخلی و فرصت‌ها و تهدیدهای خارجی که یک سیستم با آن روبروست به کار برده می‌شود. تجزیه و تحلیل SWOT شناسایی نظامند عواملی است که راهبرد باید بهترین سازگاری را با آن‌ها داشته باشد. منطبق رویکرد مذکور این است که

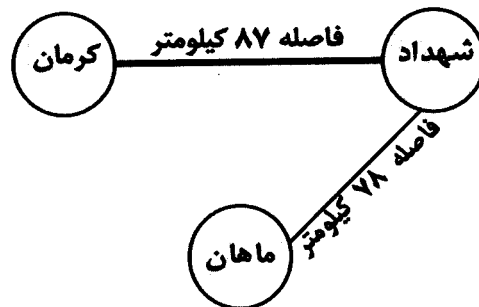
راهبرد اثر بخش باید قوت‌ها و فرصت‌های سیستم را به حداکثر رسانده و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل برساند. این منطبق با اگر درست به کار گرفته شود نتایج بسیار خوبی برای انتخاب و طراحی یک راهبرد اثر بخش خواهد داشت (پیرز و رایینسون، ۱۳۸۲، ص ۱۵۵).

بحث

چون یکی از تأثیرات مهم در گردشگری، تأثیرات اقتصادی در شکوفایی اقتصاد محلی یک مکان است از این رو در زمینه برنامه‌ریزی اقتصادی گردشگری منطقه و استقلال مدیریت در این نوع گردشگری، داده‌ها و تجزیه و تحلیل اقتصادی گردشگری منطقه با توجه به جمعیت و فاصله منطقه در بیان چگونگی روابط اقتصادی بین مراکز دور و نزدیک از مدل‌های (I.T)، (B.P) و مدل ارزیابی (SWOT) بهره گرفته شده است.

الف- تئوری تأثیر متقابل^۲ (I.T) در تصمیم‌گیری‌های برنامه‌ریزی گردشگری منطقه

تئوری تأثیر متقابل که از فرمول جاذبه‌ی نیوتن گرفته شده است سعی دارد که روابط اقتصادی بین مراکز را مشخص نماید. در این تئوری فزونی جمعیت، بین دو مرکز بیشترین تأثیر را دارد در حالی که فاصله بیشتر، کمترین تأثیر را دارا می‌باشد. بطوری رابطه اقتصادی بین دو مرکز با اندازه جمعیت نسبت مستقیم دارد و با فاصله بین آن دو مرکز رابطه معکوس را دارد (Alex ander & Gibson, 1969). که بر اساس محاسبات صورت گرفته و بر اساس فرمول فوق، تأثیرپذیری شهر شهداد نسبت به دو شهر بر شمرده شده به قرار زیر است.

شکل شماره (۴): موقعیت شهر کرمان، شهداد، ماهان

$$I = \frac{677641 \times 15042}{78000(m)} = 129991$$

$$I = \frac{90811 \times 15042}{78000(m)} = 6259$$

با توجه به محاسبات فوق، با وجود آنکه فاصله^۳ ماهان تا شهداد (۷۸ کیلومتر) کمتر از نسبت به فاصله کرمان تا شهداد (۸۷ کیلومتر) می‌باشد، شهر شهداد تحت تأثیر روابط اقتصادی شهر کرمان می‌باشد و برنامه‌ریزی صنعت گردشگری شهر کرمان می‌تواند روی گردشگری کویری شهر شهداد تأثیر گذار باشد. بنابراین شهر شهداد مستقلاً نمی‌تواند در خصوص برنامه‌ریزی‌های گردشگری کویری خویش صاحب نظر باشد و بالطبع در زمینه ایجاد مراکز

^۲ The interaction theory

^۳ کوتاهترین فاصله سکونتگاه‌های نزدیک به شهداد با توجه به اطلاعات کسب شده از اداره راه و ترابری استان کرمان (۸۷ کیلومتر) ماهان (۷۸ کیلومتر) در نظر گرفته شده است.

اقامت و زیرساخت‌های خاص گردشگری کویری خود باید از طرف ما در شهر کرمان تقویت گردد. بخشی از بودجه‌های استان کرمان نیز به برنامه گردشگری کویری کلوت شهداد تعلق گیرد.

ب: تئوری نقطه جدایی^۴ (B.P) در تصمیم‌گیری‌های برنامه‌ریزی گردشگری منطقه

این تئوری اولین تغییر و تحول در تئوری تأثیر متقابل است. این مدل سعی می‌کند خط مرز منطقه تجاری بین دو شهر کرمان و شهداد را از هم جدا کند، که محاسبات صورت گرفته به قرار زیر است:

$$B.P.D_1 = \frac{87}{1 + \sqrt{\frac{677641}{15942}}} = 11/6 \text{ کیلومتر}$$

$$B.P.D_2 = 87 - 11/6 = 75/4 \text{ کیلومتر}$$

بررسی صحت تئوری تأثیر متقابل (I.T) تئوری نقطه جدایی (B.P) نیز مؤید این مطلب است که شهر کلوت شهداد از نقطه نظر تجاری نیز تحت نفوذ منطقه تجاری شهر کرمان قرار دارد.

در محاسبات فوق و ارقام بدست آمده مبین آن است که بین دو شهر کرمان و شهداد تا ۱۱/۶ کیلومتر منطقه تجاری شهر شهداد و ۷۵/۴ کیلومتر در منطقه تجاری شهر کرمان می‌باشد و نشان دهنده ی این است که تجارت شهر شهداد در زمینه‌های مختلف بویژه گردشگری تحت تأثیر روابط اقتصادی کرمان و برنامه ریزی شهر کرمان می‌باشد.

پ: تجزیه و تحلیل مدل ارزیابی swot

مدل swot یکی از ابزارهای استراتژیک تطابق نقاط قوت و تهدیدات برون سیستمی است. این مدل، تحلیل سیستماتیکی برای شناسایی این عوامل و انتخاب استراتژیی که بهترین تطابق بین آن‌ها را ایجاد مینماید، ارائه میدهد. از دیدگاه این مدل یک استراتژی مناسب قوت‌ها و فرصت‌ها را به حداکثر و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل می‌رساند. برای این منظور نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدها در چهار حالت کلی SO، WO، St و Wt پیوند داده می‌شود. و گزینه‌های استراتژیی از بین آن‌ها انتخاب می‌شوند.

جدول شماره (۱) بررسی عوامل داخلی تأثیرگذار در گردشگری منطقه شهداد (کلوت‌ها)

نقاط قوت	نقاط ضعف
<ul style="list-style-type: none"> - برخورداری منطقه از جاذبه‌های گردشگری - بکر بودن محیط - منحصر به فرد بودن و شگفت‌انگیزترین جاذبه‌های آفریننده ی باد و آب گردشگری - عدم دخالت بازار در محیط طبیعی - برخورداری محیط از آرامش طبیعی 	<ul style="list-style-type: none"> - کم توجهی برنامه ریزان به این منطقه جهت سرمایه گذاری گردشگری - عدم حضور سرمایه گذاری خصوصی در بخش صنعت گردشگری شهرستان - بی توجهی مسئولین نسبت به این جاذبه منحصر به فرد - عدم وجود جامعه و مردم محلی - عدم وجود زمینه‌ها و زیر ساخت‌های اولیه گردشگری - گرمای طاقت فرسای منطقه و بالا بودن درجه حرارت - عدم آشنایی مدیران هتل‌ها و دفاتر خدماتی مسافرتی با روش‌های نوین بازاریابی داخلی - عدم تبلیغات گسترده از این جاذبه
فرصت‌ها	تهدیدها
<ul style="list-style-type: none"> - وجود جاذبه اکوتوریسمی در منطقه - استعداد بالای منطقه جهت سرمایه گذاری و برنامه ریزی به عنوان قطب مهم گردشگری طبیعی در استان کرمان - روی آوردن به خدمات و محصولات گردشگری - زمینه سازی توسط دولت و سرمایه گذاری بخش خصوصی در منطقه گردشگری - برقراری ارتباط در منطقه با سایر مناطق همجوار - امکان جذب سرمایه گذاری خارجی - امکان ایجاد تعامل بین دفاتر و هتل‌ها و دیگر تأسیسات گردشگری در جهت توسعه یکدیگر. - توزیع بهینه درآمدهای اقتصادی در مناطق مختلف استان بخصوص مناطق کویری 	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد ناامنی با افزایش گردشگر - عدم توجه به منطقه کویری و پوشش گیاهی - وجود تنش‌های فرهنگی - قومی - فرسودگی و از بین رفتن جاذبه طبیعی و در اثر افزایش افراد غیر مطلع و مسئول. - آسیب‌های زیست محیطی به مناطق کویری که در مسیر جاذبه قرار دارند. - عدم وجود امنیت کافی در مکان جاذبه‌های کویری.

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول شماره (۲) بررسی عوامل خارجی تأثیر گذار در گردشگری منطقه شهداد (کلوت‌ها)

استراتژی نقاط قوت	استراتژی حداقل رساندن
<ul style="list-style-type: none"> - افزایش توجه دولت به برنامه ریزی، سرمایه گذاری و سازماندهی - افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه گذاری در زمینه گردشگری - شناسایی بهینه منابع و استعداد ی اکولوژی منطقه - استفاده از نیروی متخصص و با تجربه در این منطقه - بهینه سازی و نوسازی توان‌های اکولوژیکی و اکوتوریسمی منطقه - برنامه ریزی برای توسعه پایدار گردشگری در این منطقه بخصوص در زمینه کویر نوردی - تبلیغات جهت استفاده از این شهر افسانه ای - ایجاد مؤسسات مسافرتی و اعزام تورهای گردشگری منطقه نمونه - استفاده و شناخت از پتانسیل‌های منطقه جهت جذب گردشگران - گسترش انواع فعالیت‌های گردشگری از جمله کویر نوردی - توجه به ارزیابی و تبلیغات مؤثر بخش خصوصی - تقویت تشکلهای غیر دولتی با گردشگر 	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه شبکه ارتباطی مقدمات اطلاع رسانی - احداث اقامتگاه‌هایی مناسب به چشم اندازهای طبیعی و کویری منظم - تبلیغ و معرفی منطقه در سطح ملی و بین المللی - ارتقاء سطح بینش و آگاهی مسئولان در زمینه توجه بیشتر به ظرفیت‌های اکوتوریسمی منطقه - افزایش عوامل مقابله با تخریب محیط زیست - مانع از بین رفتن پوشش گیاهی منطقه - ایجاد زمین‌های اشتغال برای جوانان و بیکاران از طریق توسعه جاذبه‌های گردشگری.
استراتژی فرصت‌ها	استراتژی تهدیدها
<ul style="list-style-type: none"> - توسعه و بهبود راه‌های ارتباطی و کم هزینه کردن دسترسی به منطقه - زمینه سازی در جهت توسعه و تجهیز منطقه از نظر زیر ساخت‌ها - ایجاد مشارکت مردمی در حفظ آثار طبیعی و محیط زیست - ایجاد سیستم امدادی و بهداشتی مراکز درمانی در منطقه - ارتقاء سطح ارائه خدمات واحدهای بین راهی - افزایش توجه در زمینه برنامه ریزی توسعه پایدار گردشگری جهت محافظت از منابع طبیعی - استفاده از استعداد‌های منطقه در جهت جذب سرمایه گذاری - تقویت جاذبه‌های طبیعی و اکوتوریسمی منظم - حمایت مسئولین کشور و استان از گردشگری کویری منطقه جهت اشتغال زایی و کسب درآمد. 	<ul style="list-style-type: none"> - بوجود آمدن اهرم‌های ترویجی جهت سرمایه گذاری - ارتقاء فرهنگ گردشگری و گردش پذیری استان کرمان - ارتقاء کیفیت وسایل حمل و نقل بین شهری و داخل شهری - توسعه راه‌های اصلی - فرعی - بالاخص راه‌های دسترسی به جاذبه‌های گردشگری منطقه.

منبع: مطالعات میدانی توسط نگارندگان.

با توجه به عوامل تأثیرگذار داخلی و خارجی در جدول شماره (۱) و (۲)، گردشگری منطقه شهداد دارای نقاط قوت و فرصت‌هایی است که باید آن‌ها را تقویت کرد و آن‌ها را در برنامه ریزی گردشگری منطقه مد نظر قرار داد و از آن‌ها حمایت

نمود. توجه به ضعف‌ها و تهدیدها و کوشش در کاهش آن‌ها نیز می‌تواند در توانمندسازی برنامه‌ریزی گردشگری این

جاذبه‌ی منحصر به فرد طبیعی منطقه تأثیرگذار باشد. با توجه به آنچه بیان شد، راه کارهای زیر می‌تواند در توانمندسازی و توان بخشی گردشگری منطقه مؤثر باشد.

نتیجه‌گیری

صنعت گردشگری شتابان رو به پیش می‌رود. اطلاعات و تجارب سال‌های اخیر بیانگر آن است که با وجود موانع جدی فراروی گردشگری، هیچ‌گاه از آهنگ رشد این پدیده کاسته نشده است و بیشترین سهم آن بین ۱۰ تا ۳۰٪ مربوط به اکوتوریسم است. کشور ایران یکی از پرجاذبه‌ترین کشورهای جهان می‌باشد و طبق آمار سازمان جهانی گردشگری جزء ده کشور اول جهان در زمینه اکوتوریسم می‌باشد.

صرف نظر از منابع فراوان، جاذبه‌ها و قابلیت‌های بالقوه و گسترده‌ای که در سر تاسر کشور وجود دارد و گاه در برخی موارد چه بسا در ابعاد بین‌المللی کم نظیر هستند، اما تاکنون زمینه‌ی لازم برای بهره‌برداری رسمی و فعال شدن آن‌ها فراهم نگردیده و اقتصاد محلی نیز نتوانسته است از وجود این ظرفیت‌ها بهره‌بردار، مانند کلوت شهداد معروف به شهر افسانه‌ای لوت که جزء شگفت‌انگیزترین عارضه بیابانی می‌باشد. این پژوهش سعی بر آن دارد که گردشگری بیابانی و کویری و عارضه‌هایی همچون برخان، سیف، یاردانگ‌ها، ریگزارها و غیره و جاذبه‌های زیبای همچون کلوت شهداد را به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های گردشگری طبیعی و اکوتوریسمی به افراد علاقمند به بیابان و کویر نوردی معرفی و جذب نماید.

این پژوهش منطقه گردشگری کلوت شهداد معروف به شهر افسانه‌ای لوت معرفی و با ۳ مدل (I.T) و (B.P) و مدل (SWOT) مورد بررسی قرار داده است. که در مدل (I.T) نشان داده شد که شهر شهداد تحت تأثیر روابط اقتصادی گردشگری شهر کرمان می‌باشد و در برنامه‌ریزی گردشگری می‌باید از مادر شهر کرمان تبعیت کند بدیهی است حمایت‌های مالی در شهر کرمان از نقطه نظر زیرساخت‌ها، اعتباری، مراکز اقامتی و دسترسی‌ها می‌تواند تا حد زیادی در مطلوبیت بخشی صنعت گردشگری شهر شهداد مؤثر باشد. همچنین در مدل (B.P) نیز حوزه نفوذ منطقه کرمان را نسبت به چگونگی تجارت در شهر کویری شهداد نشان می‌دهد که بر این اساس تجارت شهر شهداد در زمینه‌های صنایع دستی و تبدیل توان‌های بالقوه و بالفعل تا شعاع نفوذی کم (۱۱ کیلومتر) و در فاصله بیشتر (۷۵ کیلومتر) تحت تأثیر برنامه‌ریزی شهر کرمان می‌باشد. در مدل (SWOT) نقاط قوت‌ها و ضعف‌ها، تهدیدها و فرصت‌های تأثیرگذار این جاذبه در برنامه‌ریزی مورد بررسی و برای کاهش نقاط ضعف و افزایش قوت‌ها در جهت افزایش گردشگری به این منطقه استراتژی‌ها و راهکارهایی ارائه شده که بتواند در معرفی جاذبه‌های منحصر به فرد کویر شهداد سهمی از خود در زمینه گردشگری بر جای گذارد.

راهکارها

۱- اختصاص بودجه قابل توجهی از اعتبارات استانی، در زمینه گردشگری به منطقه کویری شهداد و جلب نظر خاص مسئولین در ارتباطات بین شهری کرمان و شهداد در جهت تقویت شهر شهداد و کاهش نفوذی شهر کرمان بر این منطقه گردشگری.

۲- برنامه‌ریزی برای توسعه پایدار گردشگر منطقه کلوت شهداد بخصوص در زمینه کویرنوردی.

۳- شناسایی بهینه منابع و استعدادهای اکولوژی منطقه گردشگری کویر شهداد.

۴- بوجود آوردن اهرم‌های تشویقی جهت سرمایه‌گذاری در منطقه کویر شهداد.

- ۵- تنظیم و ارائه شاخص‌هایی برای نظارت مداوم بر توسعه طبیعت‌گردی و نگهداشت آن در مسیری پایدار و معین.
- ۶- ایجاد چارچوبی برای هماهنگی مؤثر فعالیت‌ها و سرمایه‌گذاری بخش عمومی و خصوصی در توسعه طبیعت‌گردی
- ۷- ادغام طبیعت‌گردی با سیاست‌های توسعه کلان کشور یا منطقه و ایجاد پیوندهای نزدیک بین طبیعت‌گردی و دیگر بخش‌های اقتصادی.
- ۸- تهدید رهنمودها و استانداردها برای طراحی مناسب تسهیلات گردشگری طبیعی
- ۹- بالا بردن سطح زیرساخت‌های گردشگری جهت توسعه گردشگری در منطقه
- ۱۰- ساخت جاده ای مطلوب جهت ورود گردشگران به منطقه کلوت شهداد و کویر شهداد
- ۱۱- احداث کمپینگ و استراحتگاه‌های بین راهی در کویر شهداد
- ۱۲- استخدام نیروی محلی و آموزش نیروها جهت فعالیت در امر گردشگری منطقه شهداد
- ۱۳- ارتقاء دانش مهم راجع به اهمیت کویر و جاذبه‌های آن با کمک‌رسانی جمعی.
- ۱۴- فرهنگ‌سازی برای بهره‌برداری پایدار از ظرفیت‌ها
- ۱۵- تهیه پوسترها و بروشورهای اطلاع دهی در بستر سازی اقتصاد گردشگری ملی و بین‌المللی ایران
- ۱۶- برگزاری جشنواره‌ها و فستیوال‌های محلی در جهت جلب رضایت گردشگران
- ۱۷- برگزاری تورهای تخصصی کویر نوردی و بهره‌گیری از جاذبه‌های آن در جهت ارتقاء صنعت گردشگری
- ۱۸- معرفی منطقه بویژه کلوت شهداد به زبان‌های بین‌المللی (انگلیسی، فرانسه و...) در سایت‌های بین‌المللی و مکان‌های ورودی پر تراکم گردشگری استان کرمان.

منابع

- آذرینوند، حسین، نصری، مسعود، نجفی، علی (۱۳۸۴). «اکوتوریسم و جاذبه‌های طبیعی در جلب گردشگر در منطق کویری»، مجموعه مقالات همایش علمی و منطقه ای معماری کویر دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان، انتشارات دانشگاه، فرودین ۱۳۸۵، صص ۱-۱۷.
- آندی درام؛ آلن مور (۱۳۸۸). مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی و مدیریت اکوتوریسم، ترجمه محسن رنجبر. تهران: انتشارات آبیژ، جلد اول.
- اسماعیلی، الهام (۱۳۸۹). بررسی گردشگری طبیعی (مورد: کویر نمک)، پایان‌نامه کارشناسی، دانشگاه غیرانتفاعی شیخ بهائی.
- اسدی پور، علی (۱۳۸۴). «الگوهای پایداری در معماری کویری ایران»، مجموعه مقالات همایش علمی و منطقه ای معماری کویر دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان، انتشارات دانشگاه، فروردین ۱۳۸۵، صص ۱-۱۳.
- اکبری، علی، قرخلو، مهدی (۱۳۸۹). اکوتوریسم مفهومی نو در جغرافیای گردشگری. تهران: نشر انتخاب، چاپ اول.
- الوانی، مهدی، دهدشتی، زهره (۱۳۷۳). «اصول و مبانی جهان گردی» نشر معاونت اقتصادی و برنامه ریزی بنیاد مستضعفان و جانبازان، تهران، چاپ اول.
- پیرز، جان، ای وریچاردی، رابینسون (۱۳۸۳). مدیریت راهبردی (برنامه ریزی، اجرا و کنترل). تهران: انتشارات سمت،

- جعفری، مسعود، « مصالح و معماری کویر» (۱۳۸۴). مجموعه مقالات همایش علمی و منطقه ای معماری کویر دانشگاه آزاد واحد اردستان، انتشارات دانشگاه فروردین، ۱۳۸۵، صص ۱-۱۱
- جمشیدی، مهران، جمشیدی، مزده، هدایتی، رامین (۱۳۸۴). «اصول معماری پایدار ایران نهفته در معماری کویر»، مجموعه مقالات همایش علمی و منطقه ای معماری کویر دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان، انتشارات دانشگاه فروردین، ۱۳۸۵، صص ۱-۴۰.
- جهانشاهی، محمد (۱۳۸۹). **جاذبه‌های طبیعت‌گردی استان کرمان**، انتشارات سازمان میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری استان کرمان.
- حکمت نیا، حسن، موسوی، میر نجف (۱۳۸۵). **کاربرد مدل در جغرافیا**. تهران: انتشارات یزد؛ علم نوین.
- دیوید ای، فنل (۱۳۸۳). **مقدمه‌ای به طبیعت‌گردی**. ترجمه اولادی اولادی، جعفر. بابلسر: دانشگاه مازندران.
- زمردیان، محمد جعفر (۱۳۸۱). **ژئومورفولوژی ایران فرایندهای اقلیمی و دینامیکی (جلد دوم)**. مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.
- سجادیان، مهران، سجادیان، ناهید (۱۳۸۸). «تهدید شناسی اساسی اکوتوریسم منطقه خلیج فارس». مجموعه مقالات پنجمین همایش ملی خلیج، جلد دوم.
- طهماسبی، مریم (۱۳۸۰). **گردشگری طبیعی در ایران (مورد: کلوت شهر عجایب در دل کویر)**، پایان‌نامه کارشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه غیرانتفاعی شیخ بهائی.
- عطائی طالقانی، محمود (۱۳۷۳). **طبقه بندی انواع، سواحل، رشد آموزش زمین شناسی**، صص ۳۲ و ۳۳.
- علی زاده گوهری، نغمه، اسفند ماه (۱۳۸۴). «معماری یخچال، شاهکاری در دل کویر» مجموعه مقالات همایش علمی و منطقه ای معماری کویر دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان، انتشارات دانشگاه فروردین، ۱۳۸۵.
- قبادیان، عطاء ا... (۱۳۶۹). «سیمای طبیعی فلات ایران». کرمان: انتشارات دانشگاه شهید باهنر.
- محمودی، فرج ا... (۱۳۵۰). «چند گفتار درباره مسائل طبیعی دشت لوت» از سری گزارش‌های جغرافیایی، نشریه شماره ۷، مؤسسه جغرافیا
- مسعود، فرج ا... (۱۳۶۸). «بیابان‌های ایران»، **مجله رشد آموزش و جغرافیا**، شماره ۱۷، صص ۲۳ و ۴.
- محمودی، فرج ا... (۱۳۵۶). «جغرافیای ایران (بخش نخست جغرافیای طبیعی)». تهران: انتشارات آموزش و پرورش.
- معین، محمد (۱۳۵۱). **لغت نامه دهخدا**. چاپ سیروس.
- موحد، علی (۱۳۸۶). **گردشگری شهری**. اهواز: دانشگاه شهید چمران، انتشارات دانشگاه اهواز.
- منتظری، محمد حسین (۱۳۸۴). «مبانی ژئواقلیمی»، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد.
- هادی پور، محمد (۱۳۸۶). «مطالعه خصوصیات فیزیکی، شیمیایی و کانی شناسی رسی کلوت‌های منطقه شهداد». دهمین کنگره علوم خاک ایران، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شهید باهنر کرمان

Andy D. A ,Ecotourism developmem a manual for conserration plannos managers.

Alxxander, j.(1997) Gibsong lay, Ecotorism Geogeraph, Hahh, Inc, Englewood cliffs, New jersey.

Brookes.I.A,(1982) -Geomorphological Evidence for climatie change in iran Daring the last 20/000 years cp palocli mates , palenvironmem anel Human communitie sin the Eastern mediteranean region in later prehi story ,Edited byj. loblint liff and willen vanzeist (partl) , Bar Inierntionals tseries 133 (i) p p. 191-230

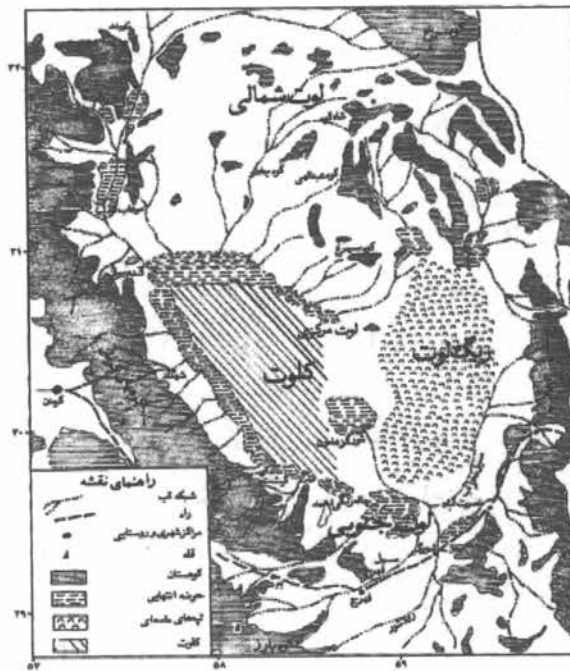
Higham, j(2007),critica lissuein ecotourism , Elseviertrd ,P.159
 Iucn – the world conservation union.(1997). Resolutious and Reco mmenditions. world conservation congress , montreal conada,13-23 october 1996.p.60

ضمائم

شکل (۱) - تصویر ماهواره ای کویر لوت

منبع: www.google.com/image

شکل (۲). نقشه طبیعی دشت لوت.

شکل (۳) - کلوت شهداد - منبع: www.NGDIR.IR